

Een eigentijdse interpretatie van De Stijl

Buitengewoon Stijlvol

Op het affiche van *Buitengewoon Stijlvol* zien we een grid dat zijn harde hoeken verloren heeft. Met een zachte curve lopen lijnen in elkaar over en waar ze samenkomen vormen ze vlekken op het doek. De open vlakken zijn geel, rood en verschillende tonen groen en blauw. Het abstracte is hier niet strikt abstract en het primaire niet strikt primair. Toch herkennen we onmiskenbaar De Stijl in het werk van Ineke ten Broek. Een eigentijdse versie van De Stijl, dat wel.

Dit jaar organiseert Special Arts een tentoonstelling met kunstwerken van buitengewone kunstenaars die verwantschap tonen met De Stijl. De werken worden van begin oktober tot en met 8 januari 2018 getoond in de galerie van Special Arts in Amersfoort en in de omringende etalages aan het Zonnehof.

Kunstlocaties konden werk insturen voor de tentoonstelling en dat heeft veel van hun kunstenaars ertoe gezet het penseel op te pakken. Maar ook naald en draad, klei en vele andere materialen: de manieren waarop de De Stijlprincipes werden uitgewerkt bleek veelzijdig, zowel in materiaalgebruik als in vormtaal. Letterlijke navolgingen van de principes van De Stijl wisselden meer persoonlijke interpretaties van de kunststroming af.

Leren over De Stijl

Hoe kwamen de kunstenaars tot zo'n diversiteit in uitvoering? De kunstlocaties kregen ter voorbereiding digitale lesbrieven om hun kunstenaars een introductie te geven op wat De Stijl is. De vier lesbrieven bestonden uit een introductieles, een les over Piet Mondriaan, een les over andere kunstenaars zoals Theo van Doesburg en Bart van der Leek en tot slot een les over Gerrit Rietveld.

De deelnemers leerden over hoe de kunstgeschiedenis zich aan het begin van de vorige eeuw ontwikkelde van realistisch naar abstract en dat De Stijl zich manifesteerde in een tijdschrift waarvan de eerste uitgave in 1917 verscheen. Ze leerden dat De Stijl-kunstenaars de werkelijkheid ordenden door geometrische vormen toe te passen in horizontale, verticale en later ook diagonale composities. En dat ze een primair kleurenpalet gebruikten: rood, geel en blauw. Maar ook zwart, wit en grijs.

José van Loon, *Kleur de dag* (serie), 2017

Michèle Lap, *Koe*, 2016
Foto's: Yvonne Manders

Ze leerden dat de kunstenaars met deze ingrepen op zoek waren naar vernieuwing in de kunst, naar een breuk met het verleden. Ze maakten kennis met de bekende stoel van Gerrit Rietveld en leerden dus dat De Stijl zich niet alleen beperkte tot de schilderkunst, maar zich uitstreckte over verschillende disciplines en media. Ze leerden dat volgens De Stijl kunst mensen gelukkig moest maken.

Verwantschap met De Stijl

Aan vier curatoren was het de taak om van de ruim 200 ingezonden kunstwerken een selectie te maken van circa 60 werken die onderdeel worden van *Buitengewoon Stijlvol*: Marjory Degen, tentoonstellingsmaker bij Kunsthall KAdE, Natalie Dubois, conservator bij Centraal Museum Utrecht, Elvira van Eijl, curator van de Art Brut Biënnale en Paola de Bruijn, selectiecommissielid Special Arts. Met Natalie Dubois en Marjory Degen spraken we over de selectieprocedure en over de kracht van de werken.

Natalie Dubois ging intuïtief te werk bij het maken van de selectie en op zoek naar een directe verwantschap met De Stijl. "Sommigen hielden er bijvoorbeeld een meer kubistische aanpak op na, maar ik richtte mij op werken die visueel echt nauw bij De Stijl bleven. Het is tenslotte het jaar van De Stijl". En daarbinnen was voor Dubois een focus op variëteit in materiaalgebruik leidend. "Binnen het herkenbare idioom ben ik op zoek gegaan naar verschillende media zoals keramiek, collage techniek, mode, werken van hout. Juist in een groepstentoonstelling is die diversiteit van belang".

Ook Marjory Degen noemt een instinctieve aanpak als leidend bij de selectie, maar richtte zich

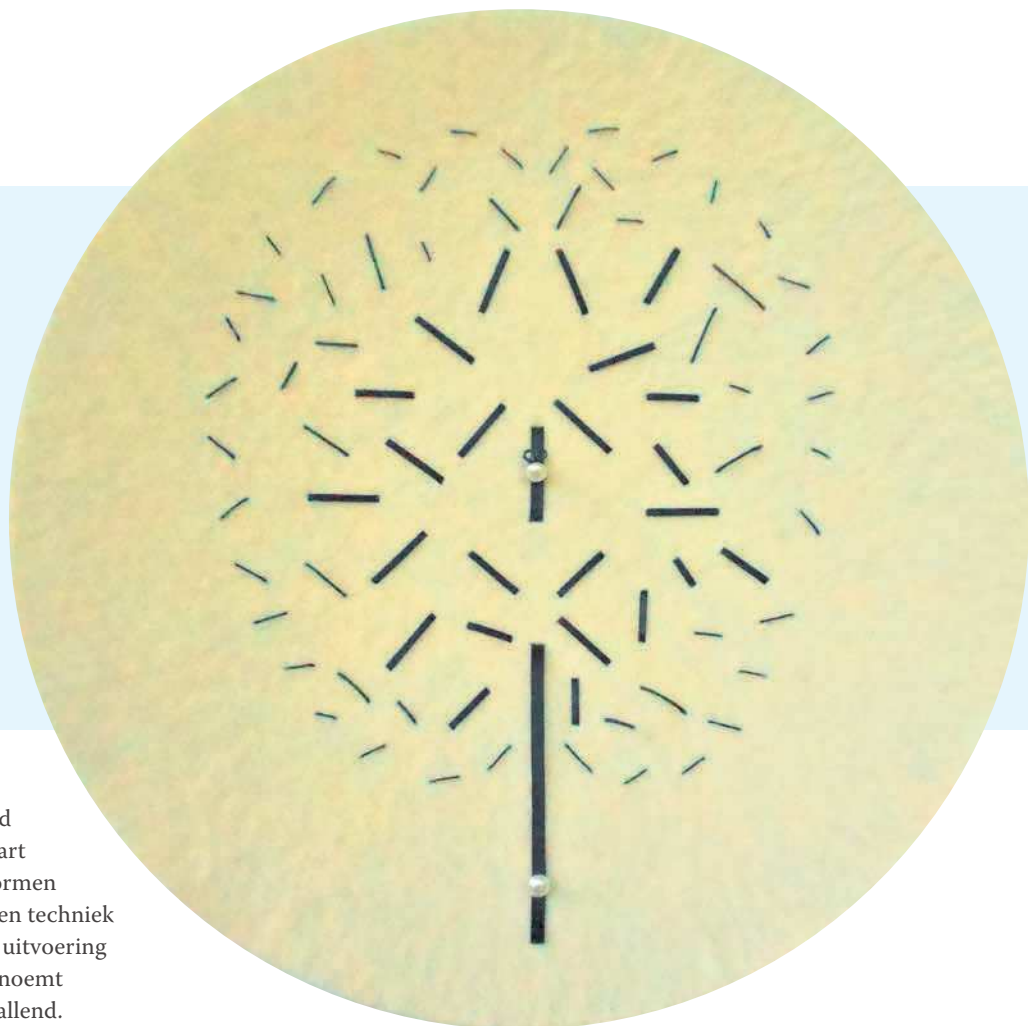
ook op werken die de regels minder nauw namen. "Sommige ingezonden werken gingen verder dan een directe navolging van De Stijl en waren echte hedendaagse interpretaties. Bijvoorbeeld de regels met betrekking tot kleuren werden nagevolgd, maar dan wel met schuine lijnen en vormen. Die eigen interpretatie was een belangrijke pijler".

Heel Hollands

Een reeks van veertien kleine panelen waarop met textiel lijnen en vlakken zijn aangebracht, stelt *Kleur de Dag* voor. Dit werk van José van Loon is de favoriet van Marjory Degen. In het werk ziet zij de verbeelding van het Nederlandse ruilverka-velingssysteem, dat veel met Mondriaan te maken heeft. "Als je Nederland van bovenaf bekijkt, zie je dat het veel weg heeft van een schilderij van Mondriaan – dat de indeling van het landschap zelfs is geïnspireerd op Mondriaan. In dit werk zie je de erfenis van Mondriaan en de voortzetting daarvan in de 21e eeuw".

Ook Dubois benadrukt hoe Hollands de werken zijn. Molens en koeien waren er te over. Dubois was het meest onder de indruk van de werken waarin sprake was van een vergaande abstrahering. Bijvoorbeeld het werk met een koe van Michèle Lap, dat dusdanig ontleed is en waaruit blijkt dat de maker echt notie heeft genomen van de abstractie die ook de kunstenaars van De Stijl nastreefden. Die zoektocht leidde ook bij deze kunstenaar tot een zeer zelfstandige abstrahering van elementen van het Nederlandse landschap tot geometrische vormen.

Het viltten werk *Steekje los?* Een ode aan de afwijkende geest van Kitty Korver viel beide curatoren in het bijzonder op. In het ronde werk

met een spel van korte lijnen van draad ziet Degen een sterke referentie aan Bart van der Leek, waar de rechthoekige vormen getuige van zijn. “Maar qua materiaal en techniek heeft de kunstenaar gekozen voor een uitvoering op geheel eigen wijze”. Ook Dubois benoemt het originele materiaalgebruik als opvallend. Het deed haar eveneens denken aan de manier waarop Mondriaan gebruik maakte van tape. En aan Mondriaans wijze van het ontleden van een landschap. Korvers werk lijkt dus een eigenzinnige ode aan verschillende kunstenaars van De Stijl.

Een spanningsveld van regels

Duidelijk is dat de balans tussen een strikte navolging van de principes van De Stijl en een ruimere interpretatie van de regels een spanningsveld is in deze tentoonstelling. Een uitdaging was het dus voor de curatoren hierin een koers te kiezen. Maar juist het voelen van die spanning zal maken dat de tentoonstelling divers en eigenzinnig is. *Buitengewoon Stijlvol* stelt de vraag welke principes van De Stijl nu en voor deze groep kunstenaars relevant zijn. En daar kunnen zij alleen zelf antwoord op geven.

Anders durven zijn

Past De Stijl goed bij buitengewone kunstenaars? Volgens Degen bewijst deze tentoonstelling van wel. “Dat komt door de heldere beeldtaal die makkelijker te vatten is dan die van een Van Gogh of een Rembrandt. Het gaat bij De Stijl om duidelijke principes en uitgangspunten en toch uitte zich dat bij de kunstenaars van De Stijl op uiteenlopende manieren”. Dat bood ook de kunstenaars van *Buitengewoon Stijlvol* de mogelijkheid tot uiteenlopende interpretaties.

De kunstenaars van De Stijl werden gekenmerkt door hun radicaliteit. Ze braken met het verleden om iets totaal nieuws te doen. Het zijn kunstenaars die anders durfden te zijn. Hetzelfde geldt voor de kunstenaars van *Buitengewoon Stijlvol*.

Else Siemerink

Expositie *Buitengewoon Stijlvol*
7 oktober 2017 t/m 8 januari 2018
Special Arts galerie
Zonnehof 4a, 3811 NC Amersfoort
en etalages aan de Zonnehof

Kitty Korver, *Steekje los? Een ode aan de afwijkende geest*, 2012

Tegelijkertijd te zien: de tentoonstelling *De Stijl voorbij. Gerrit Rietveld en de jaren vijftig* in het Rietveldpaviljoen, Zonnehof 8, Amersfoort.